

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРИКЛАДНОЇ ЕКОНОМІКИ ТА
МЕНЕДЖМЕНТУ ІМ. Г.Е. ВЕЙНШТЕЙНА

МАТЕРІАЛИ

V МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

12 – 13 жовтня 2017 р.

**ЕКОНОМІЧНІ ТА СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ
РОЗВИТКУ УКРАЇНИ НА
ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ**

Видання присвячене

115-річчю Одеської національної академії харчових технологій

**та 5-річчю Навчально-наукового інституту прикладної
економіки і менеджменту ім.Г.Е.Вейнштейна**

м.Одеса

УДК: 338.43:316.502(477)

Економічні та соціальні аспекти розвитку України на початку XXI століття. Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції 12-13 жовтня 2017р. Одеса: Одеська національна академія харчових технологій, 2017. – 291 с.

У матеріалах конференції знайшли відображення економічні та соціальні аспекти розвитку України на початку XXI століття. Були запропоновані шляхи вирішення найактуальніших та нагальних проблем багатьох сфер сучасного бізнесу та новітні управлінські технології в сучасних турбулентних умовах існування підприємств. В доповідях особлива увага приділялась прикладному характеру досліджень та їх впливу на поліпшення економічної ситуації в країні.

Науковий редактор Каламан О.Б. – директор ННПЕіМ ім.Г.Е.Вейнштейна ОНАХТ

Редакційна колегія:

Ангелов Г.В. – д-р філософії, проф., Агеева І.М. – к.е.н., доц., Басюркіна Н.Й. – д.е.н., доц., Купріна Н.М. – к.е.н., доц., Лагодієнко В.В. – д.е.н., проф., Немченко В.В. – д.е.н., проф., Павлов О.І. – д.е.н., проф., Рогатіна Л.П. – к.с.н., доц., Савенко І.І. – д.е.н., проф.

Рекомендовано до видання Вченою Радою Одеської національної академії харчових технологій протоколом № 3 від 03.10.2017 р.

Матеріали додаються за оригіналами рукопису
Редакційна колегія не несе відповідальності за зміст та сутність
наданих матеріалів

необхідних категорій персоналу; підготовка персоналу до відповідної професійної діяльності; поточне оцінювання персоналу; мотивація дотримання належного режиму трудової діяльності та високої продуктивності праці; постійний контроль за безпекою праці на виробництві.

Література

1. Адаменко Е. Профессиональное обучение персонала / Е. Адаменко // Менеджер по персоналу. – 2015. – № 11. – С. 58–62.
2. Карловец С. С. Проблема развития персонала: современный взгляд / С. С. Карловец // Управление развитием персонала. – 2011. – № 01 (25). – С. 26–31.
3. Доклад о развитии человека за 2015 год. Нью-Йорк, по заказу ПРООН. – 262 с.

ОСОБЛИВОСТІ АНАЛІЗУ ТА КОНТРОЛЮ ОСНОВНОГО КАПІТАЛУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Ступницька Т.М., к.е.н., доцент

Одеська національна академія харчових технологій

Успішне функціонування підприємства, його фінансова стійкість, платоспроможність та інвестиційна привабливість знаходяться в прямій залежності від ефективності управління основним капіталом підприємства. Оскільки основний капітал задіяний у всіх видах діяльності підприємства, то процес управління діяльністю за рахунок його використання – це комплекс взаємозв'язаних функцій управління основним капіталом, які здійснюються в певній послідовності і направлені на підвищення ефективності його використання і вирішення конкретних проблем.

Процес управління підприємством охоплює всі види його діяльності, співвідноситься зі стратегією, цілями та завданнями розвитку виробництва [1].

Управлінська діяльність передбачає виконання певних функцій, кожна з яких направлена на вирішення специфічних і складних проблем, які ставляться підприємством в його діяльності. У сучасній теорії управління існують розбіжності в позиціях різних фахівців у визначенні цих функцій, їх диференціації і класифікації. Аналіз цих позицій дозволив виявити найбільш загальні функції управління: планування, організація, мотивація та контроль:

– планування - це процес підготовки на перспективу рішень про те, що, ким, як і коли повинно бути виконане; необхідність планування пояснюється двома причинами: тривалістю існування підприємства і постійною невизначеністю майбутнього;

– функція організації полягає в тому, щоб заздалегідь мати все необхідне для виконання плану; цільове призначення організації як функції управління полягає в створенні організаційної структури та правильному доборі кадрів, крім того, потрібно забезпечити наявність інструментів, обладнання, матеріалів, робочих приміщень і всього іншого, необхідного для виконання плану;

– мотивація - це визначення того, як забезпечити максимальну віддачу підлеглих через розуміння їх способів дій, мотивів, причин їх хорошої і поганої

роботи, використання цієї інформації і цілого набору засобів спонукання підлеглих для досягнення найвищого рівня продуктивності;

– контроль - це процес забезпечення досягнення організацією своїх цілей. Функцію контролю починають здійснювати з того самого моменту, коли сформульовані цілі, завдання, і створена організація; функція контролю - це така характеристика управління, яка дозволяє виявити проблеми і скоригувати відповідно діяльність організації до того, як ці проблеми перетворяться в кризу, тому контроль є одним з найбільш фундаментальних елементів процесу управління; ні одну з вище перелічених функцій не можна розглядати у відриві від нього [2].

В економічній літературі питання ефективності використання та контролю основного капіталу розглядалися в працях І.Бланка, Ф.Бутинця, В.Андрійчука, С.Іщука, А.Поддерєгіна, Т.Старицького, Т.Кулаковської, Л.Кулаковської, Ю.Петренка, В. Шеремета та ін. Та, як показали проведені дослідження, в для оцінки ефективності його використання застосовують низку показників.

Сучасні умови функціонування підприємств вимагають внесення деяких коректив в розрахунок показників використання основного капіталу. Ми вважаємо недоцільним використання показників, що запропонував І. Бланк, для аналізу використання основного капіталу, оскільки вони є частковими показниками використання основного капіталу й не охоплюють усю сукупність його елементів. На нашу думку, для оцінки руху та ефективності використання основного капіталу, необхідно виділити часткові й загальні показники. При цьому загальні показники характеризують рух та використання основного капіталу в цілому. До загальних показників слід віднести такі показники як: рентабельність основного капіталу; коефіцієнт рентабельності необоротних активів; гранична ефективність капіталу; капіталовіддача; коефіцієнт ефективності основного капіталу.

Ми розділяємо думку В. Андрійчука, Т. Старицького, що для розрахунку капіталовіддачі, показник валової продукції в порівнянних цінах необхідно замінити на показник товарної продукції за цінами реалізації (чистий дохід від реалізації продукції), особливо є це актуальним при досить високих темпах інфляції. На нашу думку, розрахунок середньорічної вартості основного капіталу необхідно здійснювати по реальній, тобто балансовій (залишковій) вартості основного капіталу. Залишкова вартість основного капіталу розраховується за такими елементами основного капіталу як основні засоби та нематеріальні активи. Аналогічний підхід необхідно використовувати при розрахунку середньорічної вартості основних засобів і нематеріальних активів при визначенні часткових показників ефективності використання основного капіталу. Деякі науковці в чисельнику формули рентабельності основного капіталу, використовують показник фінансового результату до оподаткування, тобто прибуток від всіх видів діяльності підприємства. На нашу думку це не зовсім коректно, оскільки фінансовий результат від звичайної діяльності підприємства включає величину податків, сплачених з прибутку до бюджету і, на наш погляд, знижує ефект від використання основного капіталу. А Лайко, В. Шевчук, П. Рогожин, та ін. для розрахунку індексу (коефіцієнту) рентабельності в чисельнику формули

використовують продисконтовані інвестиційні доходи за період експлуатації проекту. Ми вважаємо це не зовсім коректним, оскільки саме чистий прибуток відображає реальний ефект від x інвестиційних витрат на реалізацію проекту. На нашу думку при розрахунку строку окупності інвестицій доцільним є використання показника чистого прибутку, що відображає реальні грошові кошти, які є достовірним засобом погашення реальних інвестиційних проектів.

Часткові показники характеризують рух та використання окремих елементів основного капіталу (основних засобів, нематеріальних активів, довгострокових фінансових інвестицій). Часткові показники руху і ефективності використання основного капіталу охоплюють саме ці його елементи, оскільки вони займають найбільшу питому вагу в сукупній величині необоротних активів. До часткових показників слід віднести: показники стану, руху та використання основних засобів; показники стану та руху нематеріальних активів; показники ефективності вкладення інвестицій в основний капітал.

Подальшим розвитком аналізу показників ефективності використання основного капіталу підприємства є проведення факторного аналізу показників ефективності (рентабельності), який запропонували Купріна Н.М. та Каткова Н.В. На їх думку, рентабельність основних засобів може аналізуватися як функція, що прямо пропорційна рентабельності продажів, коефіцієнту оборотності активів, коефіцієнту придатності основних засобів і обернено пропорційна частці основних засобів в активах підприємства [3].

Однією з функцій, задіяних в системі управління господарською діяльністю підприємства за рахунок підвищення ефективності використання основного капіталу, є внутрішній контроль. За методами організації внутрішнього контролю, до нього відносяться: ревізія, тематична перевірка, службове розслідування та внутрішній аудит. Внутрішній аудит як система контролю, на нашу думку, є організаційним чинником підвищення ефективності використання основного капіталу.

Мета внутрішнього аудиту полягає в здійсненні підвищення ефективності функцій персоналу в цілях поліпшення діяльності підприємства [4]. Внутрішні аудитори – це висококваліфіковані фахівці, які мають не лише економічну і юридичну професійну підготовку, але і знають особливості технології процесу виробництва і збуту продукції на підприємстві. Окрім цього, дані фахівці володіють практичними навиками по питаннях оподаткування діяльності підприємства та складання його податкової і фінансової звітності. Тому, на нашу думку, саме внутрішні аудитори можуть виробити незалежну експертну оцінку ефективності управління основним капіталом.

Залежно від специфіки підприємства внутрішній аудит може бути представлений як одним працівником, так і цілою службою (відділ внутрішнього аудиту), функції якої закріплюються в «Положенні про відділ (службу) внутрішнього аудиту» і визначається її місце в системі управління діяльністю підприємства. Створення служби внутрішнього аудиту на підприємствах харчової промисловості, на нашу думку, не приведе до додаткових витрат на вміст управлінського персоналу, оскільки виділення вищеперелічених функцій з інших відділів управління приведе до скорочення персоналу в них.

Відповідно до системи управління господарською діяльністю за рахунок підвищення ефективності використання основного капіталу, функція внутрішнього контролю покладена повною мірою на службу внутрішнього аудиту. Модель внутрішнього аудиту основного капіталу підприємств харчової промисловості відображає організаційний, правовий, оперативний і бухгалтерський фінансовий контроль.

Так, організаційний контроль передбачає контроль за зосередженням і виконанням функцій управління елементами основного капіталу в підрозділах підприємства, а також – контроль наявності джерел інформації на машинних і паперових носіях для здійснення управління основним капіталом. Правовий контроль здійснюється за допомогою контролю за відповідністю політики управління основним капіталом законодавчим і нормативним актам, а також контролю за відповідністю форми і вмісту документів, що містять інформацію про основний капітал, нормативним і законодавчим актам.

Оперативний контроль знаходить вираження у контролі за складом, структурою, рухом та використанням елементів основного капіталу й основним капіталом в цілому, що охоплює всі види діяльності, а також – в контролі впливу факторів на зміну рентабельності основного капіталу.

Бухгалтерський фінансовий контроль здійснюється за допомогою контролю за складом, структурою, рухом та використанням елементів основного капіталу і основним капіталом в цілому, що охоплює всі види діяльності, а також – шляхом контролю впливу факторів на зміну рентабельності основного капіталу.

Таким чином, для здійснення ефективного управління діяльністю підприємства необхідно проведення аналізу ефективності використання основного капіталу підприємства, його конкурентоспроможності, використання ресурсів, система внутрішнього контролю. Аналіз наукових праць, присвячених оцінці ефективності використання основного капіталу та проведена оцінка показників ефективності його використання, дозволив запропонувати загальні і часткові показники. Подальшим розвитком аналізу показників ефективності використання основного капіталу підприємства є проведення факторного аналізу показників ефективності. Запропоновано для виконання функції контролю організувати службу внутрішнього аудиту, створення якої не призведе до додаткових витрат та дозволить підвищити ефективності діяльності підприємства. Але в сучасних умовах підвищення ефективності використання та контролю основного капіталу та його оцінювання на підприємствах харчової промисловості потребує подальших досліджень, що викликано змінами ринкового середовища.

Література

1. Грузнов И.И. Управление процессами исследования и разработки инноваций / ОНПУ. – Одесса: Полиграф, 2007. – 434 с. – Библиогр.: с. 175–380.
2. Хомяков В.І. Менеджмент підприємства: [навч. посіб.] / В.І.Хомяков. – К.: Кондор, 2009. – 430 с.
3. Купріна Н.М. Комплексний підхід до оцінювання ступеню трансформації діяльності підприємств у системі управління їх імпаритетною реструктуризацією

[Електронний ресурс] / Н. М. Купріна, Н. В. Каткова // Бізнес Інформ. - 2015. - № 4. - С. 180-186. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2015_4_31.
4. Організація і методика аудиту: [навч. посіб.] / Л.П. Кулаковська, Ю.В. Піча. – К.: Каравела, 2012. – 544 с.

СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ
 Антонюк П.О., к.е.н., науковий співробітник Інституту проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України
 Антонюк О.П., к.е.н., доцент
 Одеської національної академії харчових технологій

Зовнішньоторговельна діяльність є важливою складовою зовнішньоекономічної діяльності і є фактором економічного зростання, розвитку виробництва та задоволення споживчого попиту населення. Проте по причині спаду в економіці, про що свідчить скорочення валового внутрішнього продукту в Україні зі 183,3 млрд. дол. США в 2013 р. до 93,3 млрд. дол. США в 2016 р., обсяги операцій зовнішньої торгівлі також істотно зменшились (табл. 1)

Показники зовнішньої торгівлі України, 2013-2016 рр. (х)

Таблиця 1 - Географічна структура зовнішньої торгівлі товарами в 2012 р. і 2014 р. (х)

Роки	Зовнішня торгівля:								Зовнішньо торговельний оборот, млрд. дол.
	Товарами				Послугами				
	Експорт, млрд. дол.	Імпорт, млрд. дол.	Сальдо, млрд. дол.	Індекс покриття	Експорт, млрд. дол.	Імпорт, млрд. дол.	Сальдо, млрд. дол.	Індекс покриття	
2013	62,3	75,8	-13,5	0,822	14,5	7,6	6,9	1,908	160,2
2014	53,9	54,4	-0,5	0,991	11,5	6,4	5,1	1,797	126,2
2015	38,1	37,5	0,6	1,016	9,7	5,5	4,2	1,764	90,8
2016	36,3	39,2	-2,9	0,919	9,9	5,3	4,5	1,868	90,7

(х) Розраховано авторами за даними Державної служби статистики України [2]

Аналіз даних табл. 1 свідчить, що скорочення обсягів зовнішньої торгівлі стосується як операцій з товарами, так і операцій з послугами. В структурі зовнішньоторговельного обороту країни переважають операції з товарами – 85 % за період 2013-2014 рр. По цих операціях починаючи з 2005 р. стабільно формувалося від’ємне сальдо. За період 2005-2013 рр. сумарне від’ємне сальдо склало величезну суму – майже 97,4 млрд. дол. Хронічний дефіцит в зовнішній торгівлі є однією з найбільших загроз фінансовій стабільності держави, механізмом імпорту інфляції та посилення девальваційного тиску на гривню [1]. Значне сумарне скорочення від’ємного сальдо в торгівлі товарами в 2014-2016 рр. обумовлено більш швидкими темпами падіння імпорту, ніж експорту.

Серед основних причин скорочення експорту є несприятлива кон’юнктура світового ринку, зниження світових цін на традиційні для України сировинні товари, посилення вимог зовнішніх ринків до якості продукції, скорочення співпраці з історично сформованими партнерами тощо. Торгова спеціалізація країни характеризується товарною структурою її експорту (табл. 2). Оцінюючи

ЗМІСТ

1.	КОНЦЕПЦІЯ СТВОРЕННЯ КЛАСТЕРІВ У АГРОПРОДОВОЛЬЧІЙ СФЕРІ ПІВДЕННОГО РЕГІОНУ	3
	Самофатова В.А.	
2.	ПРОДОВОЛЬЧА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ В СИСТЕМІ МІЖНАРОДНИХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ	5
	Андрющенко Є.Г.	
3.	АНАЛІЗ РОЗВИТКУ АПК УКРАЇНИ	7
	Тортіки Л.Л.	
4.	ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ В УКРАЇНІ	9
	Немченко В.В., Немченко Г.В.	
5.	ПЛЮСИ І МИНУСИ УПРАВЛІННЯ ПИТАННЯМ В СИСТЕМЕ ТУРИЗМА УКРАЇНИ НА ПРИМЕРЕ САНАТОРІЯ «КУЯЛЬНИК»	12
	Okulicz-Kozaryn Walery	
6.	ОБЗОР ПРАВОВОГО РЕГУЛІРОВАНИЯ СИСТЕМЫ РАННЕГО ОПОВЕЩЕНИЯ ОБ ОПАСНЫХ ПРОДУКТАХ ПИТАНИЯ И СРЕДСТВАХ КОРМЛЕНИЯ ЖИВОТНЫХ	14
	Stych Marek	
7.	ВАЖНЫЕ АСПЕКТЫ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ПОЛИТИКИ СТРАХОВОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ	17
	Циновская М. О., Митрофанова Г.В.	
8.	НАПРАВЛЕНИЯ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ СБЫТОВОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ ПИЩЕВОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ	19
	Панкова Т.Н.	
9.	ФОНОСЕМАНТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ В МАРКЕТИНГОВЫХ КОММУНИКАЦИЯХ	25
	Карчевская Е.Н., Лапицкая О.В., Соловьева Л.Л.	
10.	КОНЦЕПЦІЯ У ЛІСОВОМУ ТА МИСЛИВСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ: МОЖЛИВОСТІ, РИЗИКИ, ІНТЕРЕСИ	28
	Проців О.Р.	
11.	ОБЛІКОВА СКЛАДОВА ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ АМОРТИЗАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА	31
	Трачова Д.М.	
12.	УПРАВЛІННЯ ПРОФЕСІЙНО-КВАЛІФІКАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ ПРАЦІВНИКІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ	34
	Седікова І.О.	
13.	ОСОБЛИВОСТІ АНАЛІЗУ ТА КОНТРОЛЮ ОСНОВНОГО КАПІТАЛУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	35
	Ступницька Т.М.	
14.	СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ	39
	Антонюк П.О., Антонюк О.П.	
15.	ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЧО-ГОСПОДАРСЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПТАХІВНИЧИХ ПІДПРИЄМСТВ	42
	Славута О.Ю.	
16.	ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ ЯК ОСНОВА РОЗВИТКУ ТЕХНОЛОГІЙ УПРАВЛІННЯ	44
	Пчелянська Г.Б.	
17.	ПРОБЛЕМИ ФІНАНСОВОЇ РЕСТРУКТУРИЗАЦІЇ В УКРАЇНІ	46
	Тарасова О. В.	
18.	УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ КОНТРОЛЮ ЗА ФОРМУВАННЯМ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ПІДПРИЄМСТВА	50
	Ощепков О.П., Магденко С.О.	
19.	СУЧАСНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ ПІДПРИЄМСТВА	53
	Ткачук Г.О.	
20.	СУЧАСНИЙ СТАН ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ПРАЦІВНИКІВ	57
	Євтушевська О.О.	